

Λειψυδρία

Αφηγούμαστε ιστορίες για το νερό από τη Κάλυμνο τη Τέλενδο και τη Ψέριμο.

Το νερό της στέρνας, το νερό το θεϊκό

Το παραδοσιακό Καλύμνικο σπίτι είναι αποτέλεσμα λαϊκής σοφίας! Αυτό το επεισόδιο αναδεικνύει την ιστορία της κατασκευής και συντήρησης της στέρνας, καθώς και τη ζωή γύρω από αυτή. Η στέρνα αποτελεί κάτι ιερό για τα νησιά της Ελλάδας, καθώς η σημασία της είναι ζωτική για την αντιμετώπιση της έλλειψης νερού.

www.water-scarcity.gr

Συντελεστές επεισοδίου:

Ευγενία Τσιάνου – Συντονίστρια δράσης, Δημιουργός Περιεχομένου, DISSCO.ch

Πάνος Πετρίδης – Δημιουργός Περιεχομένου, DISSCO.ch

Γιώργος Πατεράκης – Συνθέτης/Μουσικός, String Theory

Ανταπόκριση στο κάλεσμα του έργου *Το Νερό μας Αφορά* του Ελληνικού Κέντρου Θαλασσίων Ερευνών στο πλαίσιο του προγράμματος «Διαχείριση Υδάτων» με συγχρηματοδότηση από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία μέσω των EEA Grants και το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων.

Υπαπαντή Καμπουράκη [00:00:03] Λοιπόν, εγώ σ' αφήνω τώρα. Αυτή τη στιγμή είμαι με δύο ανθρώπους και μου κάνουν ερωτήσεις.

Νίκη Ρεΐση [00:00:09] Δύο νέοι άνθρωποι οι οποίοι γυρνάνε όλα τα μέρη της Καλύμνου, ψάχνουν στοιχεία για το νερό, σε τι θέση το είχαμε τα παλαιότερα χρόνια, πώς το χρησιμοποιούσαμε, μέχρι σήμερα.

Καλοτίνα [00:00:21] Ψέριμο θα πάρετε περισσότερα... Εκεί έχει γυναίκες που αυτές ζούσανε με το παλαιό πρόγραμμα.

Γιάννης Γλυνάσης [00:00:30] Έχουν πάρει συνεντεύξεις και από άλλους. Και θα κόψουν, λίγο από τον ένα, λίγο από τον άλλο και θα βγει μια ωραία ηχογράφιση.

Μερκούριος Βολονάκης [00:00:38] Λοιπόν μπορώ να μιλήσω τώρα; Δεν θα μπερδεύεσαι ούτε εσύ ούτε κανένας άλλος!

Αναστασία Κουτούζη [00:00:45] Είμαστε νησί, είμαστε νησί. Έχουμε ταβέρνες, έχουμε δωμάτια. Και δεν είναι μόνο οι ξένοι. Είμαστε κι εμείς, οι ντόπιοι. Τώρα το καλοκαίρι κόβεται τέσσερις, πέντε, έξι φορές, σε τρεις μέρες.

Γιάννης Γλυνάσης [00:00:56] Ξαναγίνονται διακοπές κάθε τρεις και λίγο.

Αναστασία Κουτούζη [00:00:57] Λοιπόν τα νερά που πίνουμε είναι μάπα. Βάζουν τόσα πολλά φάρμακα μέσα που δεν ξέρουμε τι πίνουμε. Είναι μάπα. Γιατί να σου πω και κάτι, τα μπουκάλια τα εμφιαλωμένα που παίρνουμε δεν είναι κι αυτά, μη νομίζεις, άστα. Πίνω από τη στερνά μου, κάθε χρόνο τη γδύνω, βάζω φίλτρο και πίνω το νεράκι μου τώρα 30-40 χρόνια.

Μερκούριος Βολονάκης [00:01:19] Τα περισσότερα σπίτια στην Κάλυμνο τότε είχαν βρύση, όχι βρύση, στέρνα.

Καλοτίνα [00:01:24] Στέρνες ήτανε μετρημένες, κάθε μια το θελε για τον εαυτό της.

Πόπη Τσαγκάρη [00:01:27] Δεν υπήρχε ζωή χωρίς στέρνα, χωρίς αποθήκη νερού δεν υπήρχε.

Γιάννης Πικραμένος [00:01:32] Για όλες τις άλλες ανάγκες του σπιτιού είχαν το νερό της στέρνας. Θα σας πω και πώς φτιάχνανε την οροφή του σπιτιού αυτή, της σκατζιάς, για να έρχεται το νερό προς τη στέρνα κτλ. Λοιπόν, εγώ είμαι Καλύμνιος στην καταγωγή. Λέγομαι Γιάννης Πικραμένος, είμαι βιολόγος. Και να ξέρετε ότι όταν συνδυάσεις τη γενετική με το περιβάλλον, βγάζεις καλύτερα συμπεράσματα νομίζω. Η στέρνα ήτανε μια λαϊκή σοφία. Τα σπίτια τότε δεν είχανε τσιμέντο, ήταν πετρόχτιστο και με ένα μείγμα με ασβέστη που ήταν πολύ ισχυρό. Το πάνω μέρος στην οροφή, εκεί πέρα ρίχνανε αυτό το κουρασάνι που λέμε, αυτή τη στρώση για να στερεοποιηθεί κάπως η οροφή. Από πάνω βάζανε φύκια και τη λεγόμενη γλίνα, ήταν ηφαιστειογενές χώμα το οποίο κάπως πέτρωνε, αλλά αυτό έδινε καθαρό νερό, δηλαδή δεν διαχεόταν με το νερό, και όπως καταλαβαίνετε γινόντουσαν γερές κατασκευές, οι οποίες υπάρχουν και σήμερα. Δηλαδή έχουμε σπίτια, τέτοια απλοϊκά, λαϊκά σπίτια, δυστυχώς πολλά είναι εγκαταλελειμμένα, αλλά ζουν ακόμη κάποιους αιώνες. Δεν ξέρω αν ξέρουμε σήμερα να φτιάξουμε τέτοιες κατασκευές. Μπορούσες να το πιεις.

Ηλίας Μακαρούνας [00:03:15] Αλλά επειδή είναι θεϊκό νερό, και ρούχα έπλενες και για πόσιμο, ήταν ωραίο το νερό αυτό.

Μερκούριος Βολονάκης [00:03:24] Στέρνες. Κι εμείς από εκεί πίναμε νερό. Κάναμε όλες μας τις δουλειές και δεν είχαμε ανάγκη να τρέχουμε στη δημοτική βρύση για να γεμίζουμε.

Υπαπαντή Καμπουράκη [00:03:34] Δεν είχε δημοτική βρύση, έγινε μετά.

Γιάννης Πικραμμένος [00:03:37] Τραβάγαμε νερό από τη στέρνα που είχε το σπίτι, το βάζαμε στο μικρό το βρυσάκι, αυτό με το τσίγκινο, εκεί μπαίναμε από κάτω και κάπως πλενόμαστε τέλος πάντων με βρόχινο νερό από τη στέρνα.

Γιάννης Γλυνάτσης [00:03:55] Όταν πηγαίναμε Ψέριμο για καμιά μονοήμερη κτλ. Περιμένανε πως και πως, δηλαδή ο Τάσος μου το έλεγε, η χαρά του όλη ήταν το μπάνιο από τη στέρνα! Ήτανε μπουζί το νερό σου λέω, παγωμένο φουλ. Και η χαρά του, και το χειμώνα που λέγαμε ξερω γω διακοπές, ήταν το μπάνιο από τη στέρνα. Ήταν πολύ πολύ παγωμένο.

Γιάννης Πικραμμένος [00:04:20] Από εκεί και πέρα η στέρνα η ίδια, έχει το βιβλίο της κυρίας Ρεΐση, μια αναφορά στο πώς καθαρίζανε.

Νίκη Ρεΐση [00:04:29] Νικητάδαινα Ρεΐση λέγομαι, Νίκη. Τους καλοκαιρινούς μήνες που δεν βρέχει καθόλου μέχρι να ξαναρχίσουν τα πρωτοβρόχια. Τότε έγδυναν, καθάριζαν δηλαδή τις στέρνες για να μπει φρέσκο, καθαρό νερό και για να μπορούν να το πιουν. Έγδυναν.

Ζωοπηγή Πλάτση [00:04:43] Η αλήθεια είναι αφήνανε πάντα να γίνει το πρώτο πρωτοβρόχι για να καθαρίσουν οι ταράτσες από τη σκόνη του καλοκαιριού και μετά κάναν την καθαριότητα στις στέρνες. Κάθε Οκτώβρη προς Νοέμβρη.

Γιάννης Πικραμμένος [00:04:54] Το γδέρναν ή το ξύναν λέγανε.

Μερκούριος Βολονάκης [00:04:55] Τις γδύναμε που λέμε, δηλαδή βγάζαμε το νερό, το καλοκαιράκι όταν πλησίαζε ο χειμώνας, έμπαινε κάποιος άνθρωπος, η γυναίκα, τον άδειαζε το νερό το πετούσε έξω.

Νίκη Ρεΐση [00:05:10] Πρόσεχαν πολύ να μην σπαταλήσουν άσκοπα το στερνίσιο νερό για να καλυφθούν οι ανάγκες του σπιτιού.

Ζωοπηγή Πλάτση [00:05:15] Την ώρα που αντλούσε το νερό, αυτό που θα περίσσειε τη χρονιά που δεν είχε τελειώσει, το χρησιμοποιούσες, να το εκμεταλλευτείς. Να πλύνεις τις κουβέρτες σου, να είναι καθαρές για το χειμώνα. Τα χαλιά σου να τα περάσεις να τα φρεσκάρεις. Έβαζε μέσα αν θυμάμαι μια σκάλα, να έχει τον καθαρό κουβά, με σφουγγάρι να κατεβάζει φως, δηλαδή μια μπαλαντέζα φως για να βλέπει μέσα γιατί είναι σκοτάδι, να βάζει λάστιχο ας πούμε να την πλύνουν επιμελώς ξανά, να φύγει το νερό το βρώμικο, δηλαδή να καθαριστεί αυτό το ντεπόζιτο, το μπετό ας πούμε, πάρα πολύ καλά. Και μετά να την σφραγίσουν όλα αυτά, να έχεις καθαρίσει τους σωλήνες σου, να είναι καθαρή, δηλαδή επιμελώς στεγνή για να μπει το φρέσκο νερό. Και δε βάζαμε τίποτα φάρμακο, από το χημείο του κράτους, βάζαμε λίγο ένα κομματάκι ασβέστη. Αυτό άκουγα μικρούλα που το λέγανε, για τα μικρόβια.

Νίκη Ρεΐση [00:06:02] Έχουμε και τον αγιασμό που πετούσαμε μέσα στη στέρνα.

Μερκούριος Βολονάκης [00:06:06] Έριχνε και λίγο αγιασμό για να μπορεί να διώξει το κακό.

Νίκη Ρεΐση [00:06:13] Όσοι δεν το έπιναν, έγδυναν τη στέρνα κάθε δύο χρόνια.

Ζωοπηγή Πλάτση [00:06:16] Είναι μια διαδικασία που ο ένας βοηθούσε τον άλλο, γιατί θέλει δύο άτομα. Αλλά ήταν στην ίδια περίοδο, δηλαδή όλες μες στον Νοέμβρη πριν ξεκινήσει ο χειμώνας. Ας πουμε σήμερα θα καθαρίσεις τη μία στέρνα, και σου παίρνει αρκετό χρόνο, δεν μπορείς να κάνεις δύο την ημέρα. Όταν κατέβεις κάτω έχει μια υγρασία που σου κόβει την αναπνοή. Θυμάμαι πάντα η μαμά μου να πιεί λίγο κονιάκ, να αλλάξει μπλούζες, όλες αυτές οι διαδικασίες. Ε, σου παίρνει αρκετό χρόνο.

Νίκη Ρεΐση [00:06:37] Μέχρι τις παραμονές των Ταξιαρχών όλες οι στέρνες είχαν καθαριστεί επιμελώς, μέχρι τις 8 του Νοέμβρη δηλαδή, και αμέσως γέμιζαν με τις δυνατές βροχές της εποχής. Το περιστατικό που βίωσα μικρή δείχνει τη μεγάλη λαχτάρα για τη λειψυδρία.

Ζωοπηγή Πλάτση [00:06:52] Εγώ ας πούμε τώρα με τη βουκαμβίλια όντως στενοχωρηθήκαμε πάρα πολύ με τον μπαμπά, και όταν το είδα τώρα πρόσφατα ότι χάθηκε το νερό, δηλαδή το χειμώνα που την άνοιξα σε κάτι βροχές είχα δει ότι ήταν ενάμιση μέτρο μέσα νερό, λέω καλά πάμε σε σύγκριση με τις βροχοπτώσεις που είχαμε, και όταν πριν 20 μέρες την άνοιξα και είδα ότι χάθηκε το νερό από κάπου είχε διαρροή, είδα της βουκαμβίλιας τις ρίζες που πήγαν μέσα.

Νίκη Ρεΐση [00:07:16] Τώρα λέει μεγάλη η πίκρα της νοικοκυράς που τύχαινε να μένει στο σπίτι χωρίς στέρνα. Ήθελαν δηλαδή σε όλα τα σπίτια να έχουν τη στέρνα τους.

Μερκούριος Βολονάκης [00:07:23] Φρόντισαν οι πατέρες μας και οι παππούδες μας και τα σπίτια που έκαναν παλιά να έχουν στέρνες και με τις στέρνες γλίτωναν ορισμένοι τις βρύσες του δημοσίου.

Γιάννης Πικραμμένος [00:07:38] Για να μη μακρηγορούμε.

Ζωοπηγή Πλάτση [00:07:39] Όσοι έχουν στέρνες στα σπίτια είναι ένα πλεονέκτημα καλό, γιατί πλέον είναι και δύσκολο κατασκευαστικά να το φτιάξεις.

Γιάννης Γλυνάτσης [00:07:46] Λίγο όραμα να είχαμε...

[00:07:54] Μια σειρά ηχητικών ιστοριών για τη λειψυδρία στην Ελλάδα. Μια ανταπόκριση στο κάλεσμα του έργου "Το νερό μας αφορά" του Ελληνικού Κέντρου Θαλασσίων Ερευνών. Ακούστε το στο water-scarcity.gr.